

[Knud Jespersen.]

denne lønstørrelse rode sig ind i nogle forhold omkring skat og eventuel boligsikring og takster ved børneinstitutioner, således at arbejderfamilien kommer til at miste 1.530 kr., eller udtrykt i procent: familien får en faktisk beskatning på 176,5 pct.

Ja men indtil folketinget tager disse alvorlige ting op, er det da nødvendigt, at man enten vedtager vores forslag, hvis man stræber efter et ærligt reguleringstal, eller også må, så lang tid skatter og afgifter m. m. holdes uden for dyrtidsreguleringen, udbetalingen, der er erstatning, en delvis og meget forsinket erstatning, også undrages beskatning.

Jeg skal på trods af de bemærkninger, der er gjort fra de enkelte partiers side, meget alvorligt henstille, at man kigger på denne side af sagen, og jeg vil også advare mod at tro, at man bare kan fortsætte med at tvinge lønmodtagerne til at betale højere priser og højere skatter og samtidig forringe deres løntilgodehavender. Det haster med at få et fornuftigt og et mere ærligt reguleringspristal.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til det politisk-økonomiske udalg. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om svangerskabsafbrydelse [af Inge Krogh m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 102) findes i tillæg A. sp. 1859, fremsættelsen i tidenden sp. 2404).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (Nathalie Lind):

Det lovforslag, vi har til behandling her i dag, vil først og fremmest indebære, at der i forbindelse med en anmodning om svanger-

skabsafbrydelse skal gennemføres en obligatorisk vejledning hos mødrehjælpen om de hjælpeforanstaltninger, der står til rådighed, hvis svangerskabet gennemføres. Efter gældende lov skal kvinden gøres opmærksom på adgangen til at få vejledning, men det er frivilligt, og hun vil modtage dette tilbud, og jeg henviser i denne forbindelse til lovens § 8, stk. 2.

Spørgsmålet om frivillig eller tvungen vejledning blev indgående drøftet under lovforslagets behandling her i tinget og under udvalgsbehandlingen i retsudvalget, hvoraf jeg selv var medlem. I tilslutning til udvalgsbehandlingen blev der stillet et ændringsforslag, hvorefter vejledning skulle være obligatorisk. Jeg var medforslagsstiller, og jeg stemte selv for dette ændringsforslag. Det blev imidlertid forkastet med 84 stemmer mod 62, mens 12 undlod at stemme. Flertallet her i salen skønnede altså, at der med den formulering lovens, § 1, jfr. § 8, fik, var skabt rimelig sikkerhed for, at den abortsøgende kvinde kunne få fuld orientering om de foreliggende muligheder for støtte til gennemførelse af svangerskabet og for støtte efter barnets fødsel.

Jeg mener stadig, det havde været rigtigst, om man gennem obligatorisk vejledning havde fået skabt sikkerhed for, at den abortsøgende kvinde i rimelig tid frud for indgrebet fik fuld orientering om de foreliggende muligheder for støtte til gennemførelse af svangerskabet og for støttmulighederne efter barnets fødsel. Dette ville nemlig efter min opfattelse have givet den abortsøgende større reel valgfrihed.

Jeg stiller mig derfor ikke afvisende over for denne del af forslaget, men når det er sagt, må jeg på den anden side fremhæve, at det var flertallet her i folketinget, der gennemførte loven i den form, den nu har, og det er jo ikke givet, at der er flertal for, at der allerede nu skal ske en ændring af loven.

Efter forslaget bliver der ikke blot tale om obligatorisk vejledning, men det foreskrives samtidig, at kvinden derefter skal have mulighed for grundige overvejelser og eventuelt fornyede samtaler med mødrehjælp og læge. Det vil reelt sige, at vejledningsordningen her foreslås kombineret med en regel om betænkningstid. Jeg finder det rimeligt, at man under den udvalgsbehandling, som jeg forventer vil finde sted, nær-

[Justitsministeren.]

mere overvejer behovet for en udtrykkelig regel om en betænkningstid. Jeg finder, at det må indgå i overvejelserne om en sådan regel, og at det vil kunne give anledning til betænkelighed, at et eventuelt indgreb på den måde forsinkes. Vigtigheden af, at et eventuelt indgreb foretages så tidligt som muligt, er vi vel alle enige om.

Forslaget betyder også en omformulering af reglerne om den lægelige vejledning. Det forekommer på forhånd noget tvivlsomt, om der er grund til at ændre den gældende formulering, der stammer fra 1970-loven, men dette kan man jo også drøfte under udvalgsbehandlingen.

Endelig foreslås det, at barnefaderen skal deltage i rådgivningen. I 1970-loven var ordningen den, at der skulle indhentes erklæring fra ægtefællen, hvis kvinden var gift og samlevede med sin ægtefælle. Denne regel blev ophævet i 1973-loven, idet man fandt, at kravet om erklæring ikke ville være i overensstemmelse med de synspunkter, som lå bag indførelsen af fri svangerskabsafbrydelse. Hvilken stilling man end har til spørgsmålet om fri svangerskabsafbrydelse, er det dog efter min opfattelse sådan, at dette synspunkt stadig er holdbart, og jeg tro derfor ikke, det vil være rigtigt at følge forslaget på dette punkt.

I fremsættelsen henviser forslagsstillerne til, at antallet af aborter er steget betydeligt siden den 1. oktober 1973. I denne anledning vil jeg gerne referere nogle tal fra en undersøgelse, der er udarbejdet i sundhedsstyrelsen. Det fremgår af denne undersøgelse, at der i oktober kvartal 1973 har kunnet konstateres en stigning i antallet af legale aborter på 35 pct. i forhold til perioden 1. april 1972 til 31. marts 1973. Samtidig har sundhedsstyrelsen oplyst, at en del af denne stigning formentlig er forårsaget af, at indgrebene nu foretages tidligere i svangerskabet. Fra oktober til december 1973 blev indgrebene gennemsnitlig foretaget i den 9. svangerskabsuge, og sammenligner man med de senest tilgængelige oplysninger fra før lo-

vens ikrafttræden, nemlig tallene fra 1971-72, blev indgrebene gennemsnitlig foretaget i 10. svangerskabsuge. Tages der højde for denne ændring, bliver stigningen målt i forhold til 1972-73 kun på ca. 27 pct.

Helle Degn (S):

For størstedelen af alle kvinder er det utvivlsomt både konfliktfyldt og meget vanskeligt, når de konstaterer, at de er gravide, og skal tage stilling til, hvorvidt de skal gennemføre svangerskabet eller få det afbrudt. I realiteten er der to vigtige afgørelser, som kvinden skal træffe. Hvorvidt hun ønsker et barn eller ej, og hvorvidt hun er rede til at påtage sig moderrollen, som det forventes af hende, og tage de sociale konsekvenser og den belastning, det medfører, eller om hun skal kæmpe mod vaneforestillingerne om moderrollen og forestillingerne om, at kvinder først er kvinder, når de har fået børn.

For kristeligt folkeparti gælder det specielle, at man i dette parti skal lære at leve med, at det ikke i Danmark er nødvendigt at få abort, men at man faktisk fortsat godt må gennemføre et svangerskab, hvis man ønsker dette, at den frie abort er et tilbud til kvinderne og ikke et påbud til kvinderne.

Om kristeligt folkepartis forslag skal jeg kort sige følgende:

Forslaget indeholder fire ændringer til den bestående lov. For det første at anmodningen om abort skal fremsættes over for mødrehjælpen, hvor den nugældende lov taler om, at anmodningen skal fremsættes over for en læge eller en mødrehjælpsinstitution. For det andet at den abortsøgende skal modtage tvungen rådgivning. For det tredje at barnefaderen skal have mulighed for at deltage i den tvungne rådgivning. For det fjerde at kvinden skal have betænkningstid og mulighed for eventuelt nyt besøg hos læge eller mødrehjælp.

Hertil skal socialdemokratiet sige, at vi kan følge socialreformkommissionens betænkning, hvoraf det fremgår, at det er ønskeligt, at mødrehjælpsinstitutionerne

[Helle Degn.]

nedlægges, og at dette arbejde fremtidig lægges ind under den sociale forvaltning i primær- og amtskommunerne.

Den abortlov, som der her stilles forslag om at ændre, har kun eksisteret i praksis siden oktober 1973. At der i forbindelse med frigivelsen af abort ville ske en stigning, forventede vist alle, og en tendens til overdramatisering af denne stigning så vi også fra visse partiers side. Ekspansionens størrelse vil vi gerne afvente og vurdere, men vi har bemærket, at hospitalerne endnu ikke er brudt sammen. Vi må nu håbe, at kvindernes dødelighed med årene falder, som det allerede er konstateret i England.

Kristeligt folkeparti har åbenbart ikke forstået, at under behandlingen af abortloven blev problemet om tvungen rådgivning grundigt behandlet og grundigt belyst. Rådgivningen kan have to formål, at give råd, om man skal have abort eller ej, og at give råd om indgrebets beskaffenhed. Vi mener, ligesom mødrehjælpen har erfaret det, at en tvungen rådgivning og vejledning ikke tjener et fornuftigt formål, hvis den, som skal påhøre denne rådgivning, allerede på forhånd selv har gjort sig sin stilling klar. Vi koncentrerer derfor vort arbejde om at sikre, at rådgivningen om indgrebets art bliver givet, og at den moralske og sociale rådgivning fremstår som et tilbud ved flere lejligheder for ansøgeren, dels hos lægen, dels hos mødrehjælpen, dels på hospitalet, som skal udføre indgrebet.

I lov nr. 350 af 13. juni 1973 om svangerskabsafbrydelse § 8, stk. 3, siges det således:

„Kvinden skal af en læge vejledes om indgrebets beskaffenhed og direkte følger samt om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet.“

Endvidere skal det oplyses, at udvalget under lovforslagets behandling ønskede at se udkastet til justitsministeriets vejledning, inden betænkningen blev skrevet om det lovforslag, som blev lov nr. 350 af 13 juni 1973. I denne vejledning, som senere blev udsendt, nemlig den 25. september 1973, står der at læse i kapitel 2 om fremgangsmåden ved ansøgning om svangerskabets afbrydelse, at kvinden kan henvende sig til enten en læge eller mødrehjælpsinstitution. Lægen skal under en personlig samtale med kvin-

den søge oplyst grunden til ønsket om svangerskabsafbrydelse og bør give hende den vejledning, som er nævnt i lovens § 8, stk. 3. Selv om kvinden opfylder betingelserne for at få svangerskabsafbrydelse uden tilladelse, må der lægges afgørende vægt på, at hun ikke beslutter sig uden nøje overvejelse. I vejledningen til § 8, stk. 3, står endvidere, at den vejledende læge og kvinden ved deres underskrift skal bekræfte, at vejledningen har fundet sted.

Socialdemokratiet har fortsat tillid til, at kvindernes dømmekraft aldrig svigter. Vi har tillid til, at hun bedre end andre kan overskue sin egen situation, og hun har ret til at træffe denne for hende så personlige beslutning. Jeg deler 100 pct. den opfattelse, som fru Bodil Koch fremkom med her i tinget allerede i 1970, nemlig at samfundet ikke skal blande sig i folks moralske anliggender, som kristeligt folkeparti her foreslår det.

Kirsten Jacobsen (FP):

Det forslag, som kristeligt folkeparti her har fremsat om en ændring af den forholdsvis nye lov om svangerskabsafbrydelse, indeholder fire ændringer, som det blev fremført både fra justitsministerens og fru Helle Degns side. Jeg vil gerne med det samme sige, at havde kristeligt folkeparti undladt den første del af § 8, som pålægger kvinderne, at de skal søge bistand i mødrehjælpen, og havde man undladt at tage barnefaderen med, så var der sikkert mange, som kunne gå ind for forslaget. Alle er jo enige om, at oplysning både er af det gode og nødvendig.

Jeg mener imidlertid, at den nuværende lov giver tilstrækkelig mulighed for det, og jeg er i hvert fald helt uenig med kristeligt folkeparti, når man mener, at barnefaderen skal have mulighed for at deltage i disse forhandlinger. Jeg mener, at kvinderne må være tilstrækkeligt modne til at træffe den afgørelse selv; det er jo trods alt dem, det går ud over.

Jeg mener samtidig, at hvis man i stedet for mødrehjælpen havde anvendt den praktiserende læge eller andre læger, som sikkert i forvejen kender patienten bedre, så ville man have givet bedre mulighed for vejledning. Jeg kunne oven i købet gå så langt, at jeg kunne tænke mig, at også praktiserende læger fik mulighed for at foretage

[Kirsten Jacobsen.]

abort. Det ville være både billigere og meget enklere.

Jeg vil i udvalget gerne se nogle flere oplysninger om, hvorfor kristeligt folkeparti mener, forslaget er så nødvendigt. Jeg tror ikke på nødvendigheden; jeg tror, vi har en tilstrækkelig lov.

Mette Madsen (V):

På venstres vegne kan jeg sige, at vi ligesom justitsministeren er positivt indstillet over for, at en kvinde, der ønsker abort, bliver rådgivet både medicinsk og socialt. Ifølge loven af 1973 om svangerskabsafbrydelse § 8, stk. 3, er den lægelige vejledning obligatorisk, og vi finder det absolut nødvendigt, at en abortsøgende kvinde får oplysning om indgrebets beskaffenhed og direkte følger samt om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet. Det står ikke i loven udtrykkeligt, at det kun er de fysiske, men ikke de psykiske følger, der skal orienteres om. Det er sikkert forskelligt fra læge til læge, hvor omfattende orientering der gives — ud over den, der skal gives efter den blanket, der bruges ved rådgivningen, og som underskrives af kvinden. Vi kan i udvalget se på disse blanketter og se på, om de muligvis bør ændres på et eller flere punkter. Den sociale vejledning, som i øjeblikket er en mulighed, men ikke en tvang, gives af mødrehjælpen, indtil bistandsloven træder i kraft, og derefter skal den gives på det stedlige sociale center.

Vi finder, det er vigtigt, at den gravide kvinde, der måske står i en paniksituation ved konstatering af en uønsket graviditet, får kendskab til den støtte, hun kan få under og efter svangerskabet. Det kan give hende mulighed for at indstille sig på den nye situation, og det kan måske også stille hende stærkere over for eventuel pression fra pårørende. Jeg er som sagt positiv over for såvel social som medicinsk vejledning og vil gerne på ny drøfte det i retsudvalget. Der kunne måske findes andre løsninger end den, kristeligt folkeparti her foreslår, f. eks. at lægen udleverer en pjece, der oplyser om alle de sociale støttetilbud.

Jeg er betænkelig ved, at der foreslås en slags betænkningstid med påfølgende fornyet rådgivning. Under udvalgsarbejdet sidste år blev det fra lægelig side stærkt

betonet, at risikoen for komplikationer ved indgrebet som f. eks. sterilitet stiger for hver dag, man kommer hen i svangerskabet.

Barnefaderens mulighed for at deltage i rådgivningen vil det sikkert være overflødig at lovgive om. Jeg tror ikke, at man nogen sinde hverken hos lægen eller mødrehjælpen har afvist at have den vordende far — eller mormor måske — med ved samrådet.

Lone Dybkjær (RV):

Det ser ud til at være kvindedag i dag, bortset fra en enkelt undtagelse, men det er måske heller ikke helt urimeligt i betragtning af sagens karakter.

Kristeligt folkepartis lovforslag går jo ud på, at den nuværende lov om svangerskabsafbrydelse ændres på i det væsentlige to punkter, nemlig at anmodning om svangerskabsafbrydelse skal fremsættes over for mødrehjælpen og ikke som i dag til en læge eller mødrehjælpsinstitution, og at man skal indføre tvungen rådgivning i stedet for som i dag, hvor en læge orienterer om, at rådgivning og hjælp til svangerskabets gennemførelse eksisterer.

Jeg skal på den radikale gruppes vegne henvise til de bemærkninger, fru Else-Merete Ross fremførte på gruppens vegne ved anden behandling af lov om svangerskabsafbrydelse den 22. maj 1973, altså for mindre end et år siden. Det er jo ikke så lang tid siden, knap et år, men man kan selvfølgelig specielt med hensyn til tingets sammensætning sige, at der er sket en hel del. Den radikale gruppe har altså ikke ændret holdning på dette punkt. Vi føler ikke, loven har virket i så lang tid, at den på nuværende tidspunkt bør ændres, og heller ikke, at der er kommet nye alarmerende resultater frem.

Specielt skal jeg i øvrigt med hensyn til rådgivningen henvise til Else Merete Ross' bemærkninger om, at lægen, såfremt det er personlige, økonomiske eller sociale vanskeligheder, der er årsag til abortønsket, omgående skal henvise kvinden til mødrehjælpen. Dette står i svangerskabshygiejnelovens § 4.

Derimod vil jeg gerne spørge justitsministeren, hvordan det går med justitsministerens overvejelser om lovændring vedrørende spørgsmålet om selve svangerskabsafbrydelsen, om man således kan tænke sig, at den bliver udført ambulantly. Jeg henviser her til

[Lone Dybkjær.]

skrivelsen fra justitsministeren til retsudvalget af 25. februar 1974, hvori det bl. a. i bilaget anføres, at hovedbestyrelsen i Den danske Lægeforening mener, at det er forsvareligt at foretage svangerskabsafbrydelse ambulantly under nærmere fastsatte betingelser.

Gerda Møller (KF):

Det konservative folkeparti vil være positiv over for det foreliggende lovforslag. Ved behandlingen af den nugældende lov, som et flertal af den konservative folketingsgruppe var imod, forudså vi, at antallet af aborter ville stige betydeligt, og det er også sket. Der blev angivet mange forskellige årsager, bl. a. den, der også står anført i bemærkningerne til det foreliggende lovforslag, nemlig at den gravide kvinde ofte handler i desperation, fordi hun ikke kan overskue sin situation.

Det har altid været en grundholdning i konservativ politik, at mennesket må have en så udstrakt selvbestemmelsesret som muligt til at forme sit eget liv. For uden selvbestemmelsesret tager man ansvarsfølelsen fra mennesket, og handling og ansvar må følges ad; ellers udvander man tilværelsen og gør den meningsløs og holdningsløs.

Men ansvar kræver også ofte oplysning, og derfor kan vi ikke have noget imod, at den gravide kvinde grundigt orienteres om de hjælpeforanstaltninger, samfundet kan tilbyde hende, hvis hun gennemfører sit svangerskab. Vi finder det også helt i orden, at hun hos en læge skal have oplysning om et eventuelt indgrebs beskaffenhed og de fysiske og psykiske følger, det vil kunne få på kortere eller længere sigt.

Men når nu en læge alligevel skal give disse oplysninger, så forstår jeg ikke, at anmodningen om svangerskabsafbrydelse kun skal kunne fremsættes over for mødrehjælpen, at man ikke lige så godt kan fremsætte den over for sin læge, således som det er tilfældet efter gældende lov. Jeg tror, det vil falde mange kvinder lettere at henvende sig til en person, de kender og har tillid til, fremfor at skulle gå til et fremmed sted, som mødrehjælpen vil være det for mange kvinder. Jeg vil godt høre forslagsstillernes begrundelse for denne ændring, om den eventuelt hænger sammen med det

kommende enstrengede system, eller der er andre grunde.

At barnefaderen skal have mulighed for at deltage i rådgivningen, kan da være en god ting, og jeg håber, at mange barnefædre vil benytte sig af det. Det er jo ikke tvungent ifølge lovforslaget, men det kan siges at være et led i den udvikling, som er foregået i de senere år, hvor faderen i modsætning til tidligere fører en større forpligtelse og interesse også med hensyn til at passe sit barn og tage vare på det. Ja, vi kender jo forslagene, der fra visse sider stilles om, at faderen også skal have barselorlov. Det må vel også være en erkendelse af, at når man er to om at give liv til et barn, så må man også være to om at bestemme over dets skæbne.

Skal jeg altså kort konkludere, vil jeg sige, at det kan ikke være folketingets opgave at tage ansvaret for den enkelte borger, men det må være folketingets opgave gennem lovgivningen at afhjælpe de vanskeligheder, der kan være i forbindelse med at bære et ansvar, og det synes jeg at dette lovforslag er et godt udtryk for. Vi vil altså være positive i det eventuelle udvalgsarbejde.

Poul Boeg (CD):

Allerførst vil jeg gerne takke fru Lone Dybkjær for den elskværdige henvisning til undtagelsen. Jeg kunne ikke undgå at føle mig ramt og kan måske have grund til at føle mig lidt beklemmt ved at skulle være ordfører i denne sag, som blev betegnet som en kvindesag. Vi har hos centrum-demokraterne den procedure, at vi lader ordførerskaberne følge dem, der sidder i udvalgene, og da jeg er partiets repræsentant i retsudvalget, er det altså blevet mig. Men jeg vil da tage op til overvejelse på den givne foranledning, om vi burde — ved visse lejligheder — ændre dette.

Om centrum-demokraternes holdning til denne sag kan jeg i øvrigt sige, at gruppen står meget delt, hvilket vel også ret så naturligt kan ventes i et så specielt etisk, menneskeligt betonet anliggende som dette. Der er nogle i gruppen, der er for forslaget, der er nogle, der er imod forslaget, og der er endelig nogle, der ikke har besluttet sig på indeværende tidspunkt, men gerne vil overveje det nærmere og herunder ikke mindst se på, hvordan dette forslag kommer til at se ud efter en udvalgsbehandling. Som an-

[Poul Bøeg.]

dre ordførere har påpeget, indeholder lovforslaget jo en række forskellige — der blev peget på fire — ændringer i forhold til gældende ret. Det er derfor ikke på forhånd givet, at det kun kan gennemføres i denne form; man kan måske gå en mellemvej og acceptere noget og ikke andet eller ændre lidt på det, sådan som justitsministeren var inde på, idet man måske kan acceptere det obligatoriske, men have visse betænkeligheder over for betænkningstiden osv. Jeg kan altså ikke på dette stadium give udtryk for noget samlet standpunkt for hele partiet.

En enkelt ting forekommer det mig dog rimeligt specielt at drage frem henset til sagens sammenhæng og natur, nemlig at de to kvindelige medlemmer af centrum-demokraternes folketingsgruppe begge har udtalt sig imod det foreliggende forslag. Det er ikke en opfattelse, som jeg personligt deler. Det er ikke blot mig, der er også andre i gruppen, der har det synspunkt, som jeg nu skal fremlægge, idet jeg specielt vil koncentrere mig om det, som for mig står som det mest centrale og den vigtigste ændring i dette forslag, nemlig at rådgivningen skal være obligatorisk. Der er jo ikke her ved en førstebehandling tid til eller behov for at gå ind i alle enkeltheder, så jeg tager blot dette ene punkt.

Der er altså fra forskellig side udtrykt utilfredshed med og modstand mod denne obligatoriske rådgivning. Vi er som sagt nogle, der ikke ser grund til at være imod dette, og jeg kan måske bedst illustrere vore bevæggrunde ved at gøre et par bemærkninger om de grunde, der er anført for at være imod. En grund, som vi har hørt nævnt, er den, at dette har allerede været grundigt behandlet. Det kan vel ikke nødvendigvis være noget argument, navnlig ikke når vi har et nyt folketing med en meget ændret sammensætning; vi har jo gentagne gange taget spørgsmål op, der tidligere har været behandlet endog meget grundigt her i tinget.

Dernæst er det blevet nævnt, at det skulle ikke være nødvendigt at gøre rådgivningen obligatorisk, fordi de fleste kvinder alligevel frivilligt vil tage denne rådgivning. Der er nok en logik i den tankegang, men jeg må erkende, at jeg har lidt svært ved at få øje på den, for hvis kvinderne gør det frivilligt, så kan det jo ikke genere dem, at der står i

en lov, at det er obligatorisk. I de tilfælde, der bliver tilbage, hvor de ikke gør det frivilligt, kan det dog vel være rimeligt i et så vigtigt anliggende, at de kan få denne nyttige, objektive og saglige vejledning fra de rette instanser.

Endelig er det gjort gældende, at en obligatorisk vejledning er et uberettiget indgreb i kvindens frihed. Det er selvfølgelig lidt en temperamentssag, hvordan man vil vurdere det, men jeg vil dog gerne pege på, at i et samfund må vi jo alle finde os i visse begrænsninger i vores frihed, og der er dog her andre involveret og andre hensyn at tage end hensynet til kvinden, nemlig dels til det ufødte barn, dels kan det vel ikke undre, at jeg også føler, barnefaderen her er berettiget til en vis rolle. Jeg noterede med beklagelse, at fru Kirsten Jacobsen ikke mente, at barnefaderen havde noget at skulle have sagt; til gengæld takker jeg fru Gerda Møller for hendes synspunkter på dette punkt.

Afslutningsvis og sammenfattende skal jeg altså blot sige, at centrum-demokraterne står delt i denne sag og vil tage vores endelige standpunkt, når vi har set resultatet af udvalgsbehandlingen.

Poul Dam (SF):

Jeg tror, det er vigtigt, at vi på dette meget væsentlige lovgivningsområde, som det har været så besværligt at arbejde med gennem årene, skaber ro. Det forekommer mig alene af denne grund uheldigt at ville foretage en ændring kun et halvt år efter, at den forrige ændring trådte i kraft.

På den anden side er jeg meget vel klar over, at med den ændrede sammensætning, folketinget har fået, har man haft anledning til at ønske dette spørgsmål taget op igen, så meget mere som dette spørgsmål jo var et af dem, der var megen diskussion om i retsudvalget og i folketinget i forrige samling.

Som en af dem, der oprindeligt var tilhænger af den obligatoriske rådgivning, vil jeg sige, at den beslutning, vi nåede frem til, jo ikke var nogen tilfældighed, men var udtryk for, at man arbejdede længe med problematikken, og at nogle af os blev klar over, at en såkaldt obligatorisk rådgivning i virkeligheden i meget høj grad ville være en narreslut, at der igennem den frivillige rådgivning, som den er fastsat i den nugældende lov, kan opnås alle de samme positive virk-

[Poul Dam.]

ninger, som man tilsigtede med den obligatoriske rådgivning, og ingen negative. Vi skiftede derfor mening. Det mener jeg en gang imellem er nødvendigt, det er sågar en gang imellem rigtigt. Vi mener, vi må stå fast på den løsning, vi dér fandt.

Jeg vil dog alligevel gøre nogle få bemærkninger om den formulering, der er valgt fra kristeligt folkepartis side. Der er et par punkter i den, som de tidligere ordførere vistnok ikke har været opmærksomme på. Der tales her om, at en læge skal give den gravide kvinde oplysning om indgrebets beskaffenhed og de fysiske og psykiske følger, det vil kunne få på kortere eller længere sigt. Dette er ikke en saglig oplysning. Dette er en moralsk oplysning, dette er en moraliserende oplysning, for ingen ved noget om de psykiske følger, det vil kunne få på kortere eller længere sigt. Man kan nævne en række eksempler på ulykkelige psykiske følger. Man har også et meget stort antal eksempler på, at der ikke er sådanne psykiske følger. Men samtidig er det jo sådan, at også gennemførelsen af et svangerskab kan have meget ulykkelige psykiske følger, som man ikke nødvendigvis kan forudse. Når man har været i nærheden af det, der med et fint ord hedder en puerperalpsykose, så er man klar over, at også gennemførelsen af et svangerskab kan være en ganske overordentlig stor belastning, som ikke kan forudses, men som altså indebærer en betydelig risiko for vedkommende. Det er altså en moraliseren, der er smuglet ind i denne paragraf, og det bør ikke skjules, men jeg skal ikke behøjde kristeligt folkeparti, at de følger Skriftens ord om at være blide som duer og snilde som slanger.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Når kristeligt folkeparti har følt sig foranlediget til at fremsætte dette lovforslag, må man se det på baggrund af hele vores stilling til den frie abort. Vi mener stadig væk, at mennesket må have ret til livet, og at det ikke skal være den enkelte, der skal bestemme, hvem der skal have lov til at blive født eller ikke.

På baggrund af alt det, man ellers hører i dette ting fra visse partiers side, hvor man ustandselig taler om en omsorg for de svage, er det lidt svært at forstå, at man har så lidt

omsorg, når det gælder omsorgen for de allersvageste, de som lige skal til at begynde at udvikle sig til et menneske. Vi mener, at loven om fri abort har været en total misforståelse. Der har været forhold, der skulle ændres, det er klart, men vi må prøve på at se, hvordan kan vi gøre det bedre. På den baggrund må man se det forslag, der er kommet nu om den tvungne rådgivning. Det er ikke vores mål, men vi mener, det må være et skridt i den rigtige retning.

Vi kan sagtens stå her og tale om, at det er moral, og det er det ene og det andet. Det, det gælder om i dette tilfælde, er, at vi må indrømme, hvis vi vil være ærlige alle sammen, at vi måske ikke helt har overskuet følgerne af den lov, vi har lavet, og at som tiden går, viser det sig, at der kommer ting, som vi ikke har været helt klar over.

Vi havde for nogle dage siden diskussionen om seksualoplysning, hvor mange syntes, at vi var imod oplysning. Dengang understregede jeg vist meget kraftigt, at vi gik ind for oplysningen. Vi mener også, at i dag behøver ingen børn at blive født, hvis det ikke ønskes. Det kan ikke være meningen, at man bare sådan uden videre skal kunne få foretaget fri abort. Vi mener, at rådgivning i mange tilfælde vil kunne få en gravid kvinde til at ombestemme sig.

Jeg kunne også lige have lyst til at nævne, at når man er så ivrig for den fri abort, kunne man nogle gange have den mistanke, at det skyldes, at man ikke vil tage de sociale konsekvenser af, at det koster samfundet penge at lade de børn blive født; så er det selvfølgelig billigere at få dem skaffet af vejen så hurtigt som muligt.

Derfor må der oplyses om, hvilke muligheder der er, og de muligheder må vi gøre så gode som overhovedet muligt, for at den gravide kan gennemføre sit svangerskab og de børn, der bliver sat i verden, kan få tilfredsstillende kår.

Vi håber, at man vil overveje endnu en gang, måske ikke bare leve på forudfattede meninger, men virkelig tænke igennem, om det ikke ville være en fordel med denne rådgivning.

Hanne Reintoft (DKP):

Må jeg allerførst sige, at mit parti ikke deler den frygt, som kristeligt folkeparti har — og som store dele af pressen i øvrigt også

[Hanne Reintoft.]

har haft — at den voldsomme tilgang af abortsøgende kvinder skyldes vores nye lov. Det er selvfølgelig vores opfattelse ligesom socialdemokratiet, at kvinden både er i stand til og har ret til at bestemme over sig selv. Hvis vi har flere abortsøgende kvinder, så er det nok, fordi de i dag er fri for at gå den tunge vej til kvaksalver, de måtte gå før. Vi har aborterne på en mere anstændig og forsvarlig måde, end vi havde, før vi fik gennemført loven om fri abort.

Samtidig vil jeg gerne sige, at jeg deler bekymringerne for det pres, det lægger på vores i forvejen overbelastede og meget dårligt prioriterede sygehusvæsen. Når nu fru Helle Degn siger, at sygehusvæsenet ikke er brudt sammen, så må vi jo nok sige, at det lægger op til en diskussion om, hvad sammenbrud er. Når syge kvinder med alvorlige gener må vente månedsvis f. eks. i Københavns amt og i Københavns kommune med at blive behandlet, og når folk må ligge på gangene for at blive behandlet, så kan man vel nok tale om et sammenbrud. Det har bare ikke noget med abortloven at gøre. Det har noget at gøre med, at folketinget ikke, da det gennemførte abortloven, sørgede for at prioritere hospitalsvæsenet, så det kunne tage presset.

Det er for kommunister indlysende klart, at kvinden må have ret til at bestemme over sin egen krop, og vi ønsker ikke den uværdige debat om det fornyet.

Debatten om barnefaderen er sådan lidt smart og lidt mondan. Den har intet med virkeligheden at gøre. Jeg ved fra mine egne år i mødrehjælpens abortrådgivning, at når folk har det godt sammen, så overlader en fornuftig mand næsten altid til sin pige at bestemme det. Har de det dårligt sammen, og barnefaderen vil noget andet end kvinden, hvad så? Skulle vi så begynde at lægge hans pres på hende gennem professionelle rådgivere? Det er der vist ingen af os der vil. Debatten er måske nok spændende, idet den peger på nogle kønsdiskriminationsproblemer, men den har ikke noget med hverdagen at gøre.

Det er vores opfattelse, at ingen må søge abort som udvej for en ulykkeig social situation. Fattigdom og lavtløn og manglende uddannelse og boligproblemer skal ikke være udgangspunkt for kvindens ønske om

at gennemføre et svangerskab eller ej; det må være hendes vurdering af, om hun fysisk og psykisk ønsker på pågældende tidspunkt at blive mor.

Vi har mange gange peget på, at retten til at gennemføre et svangerskab, retten til at blive mor, i og for sig er en vigtigere debat end diskussionen om abort.

Jeg hører ikke til dem, der mener, at abortindgreb er ingenting, noget, der kan affærdiges med en håndbevægelse, men jeg mener, vi må erkende, at det for mange kvinder, ikke mindst med den rådende moral, vil være en alvorlig ting, der tit præger hendes liv.

Da jeg første gang var med til at udarbejde et forslag om fri abort, delte jeg derfor fru Inge Kroghs syn, at en vis vejledning var et naturligt og rimeligt udgangspunkt for en afgørelse, og det gør jeg faktisk stadig. Men mødrehjælpen har jo ganske klart erklæret og påvist, at en tvungen rådgivning ingen effekt har, og det har den selvfølgelig ikke, hvis vi ikke rigtig har noget at rådgive om. Jeg tror ikke, man skal trøste sig med, at den praktiserende læge klarer det. En praktiserende læge med over 3.000 patienter har ikke tid til at gennemføre en effektiv rådgivning, og en sludder for en sladder kan man jo lige så godt få hos venner og bekendte.

Jeg tror nok, at hvis samfundet virkelig skulle lave en rådgivning for kvinder, der søgte abort, skulle det betyde, at man kunne sige: du får en bolig, du får en løn, du kan leve af, du kan gennemføre din uddannelse, du kan få dine børn passet til en daginstitutionspris, som du kan betale, og du får en barselhvile, så du kan rette dig igen.

Havde vi de tilbud — og det har mere at gøre med at støtte de svage end bare at snakke om det ufødte barn, som fru Inger Stilling Pedersen gjorde — og fremsatte vi lovforslag om det, ville jeg være med til rådgivning, for så var der hold i det. Men bare at snakke frem og tilbage om det og tilbyde en brugt barnevogn til 300 kr., det er ikke noget reelt hjælpetilbud, og derfor kan vi lige så godt lade kvinden tage stilling selv.

Jeg vil håbe, at man i udvalget vil diskutere, om ikke man snarere skulle se på, hvilke tilbud vi har, hvilke hjælpemuligheder vi har. Jeg vil også håbe, man endnu en gang vil overveje nedlæggelsen af mødre-

[Hanna Reintoft]

hjælpsinstitutionerne, for der er ingen, der skal gøre sig illusioner om, at vi får kvinderne til at gå på socialkontorerne med disse problemer.

Ib Christensen (DR):

Retsforbundet kan ikke støtte kristeligt folkepartis forslag om indførelse af tvungen rådgivning for abortsøgende. Tvangsrådgivning i forbindelse med skilsmisse eller separation har ikke været nogen succes, og der er al grund til at tro, at mange vil føle en tvangsrådgivning i forbindelse med abort som en utilbørlig indblanding i den personlige frihed og selvbestemmelsesret. Rådgivning skal være et tilbud, og det er den som bekendt i kraft af den gældende lovgivning.

Vejen til nedbringelse af det store aborttal må være øget oplysning om prævention og om de sociale og uddannelsesmæssige støttemuligheder, som det offentlige stiller til rådighed, såvel som at der gives de fornødne bevillinger til disse formål.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Inge Krogh*) (KrF):

Jeg siger mange tak til justitsministeren for den meget velvillige modtagelse af forslaget.

Vores aborttal stiger stærkt, og når man henvender sig til sundhedsstyrelsen, får man for oktober kvartal næsten ugentlig et øget tal, dvs. at indberetningerne om de abortindgreb, der er blevet foretaget, kommer temmelig sent.

Det er blevet sagt, at hospitalerne ikke er brudt sammen endnu. Der er dog visse kommentarer, bl. a. fra statshospitalet i Glostrup, hvor det har været vanskeligt at klare presset. Så sent som til morgen i Berlingske Tidende udtaler Halfdan Lefèvre, at komplikationerne ved legal abort er oppe på 6 pct., og jeg kan ikke rigtig se, at det er nogen moralsk vurdering.

Hvad angår de psykiske følger, er det rigtigt, at dem ved vi ikke så forfærdelig meget om. Jeg har som psykiater mødt adskillige, men det er ikke ført i statistik, så det er vanskeligt at slutte noget deraf. Men der er mange, der lider under at have fået foretaget en abort.

Der er talt om, at lægen måske skulle kunne klare denne rådgivning, at det ikke

var nødvendigt at gøre den obligatorisk hos mødrehjælpen. Det viser sig, at det er meget få, der har benyttet den rådgivning, som mødrehjælpen kan give. Det har i oktober kvartal drejet sig om et tocifret antal, der er gået til mødrehjælpen.

Det har altså vist sig, at kvinderne ikke har benyttet denne rådgivning. Så kan man spørge: hvad mener mødrehjælpen om det? Jeg har talt med fru Vera Skalts om dette spørgsmål, og det er nævnt også her, at mødrehjælpen ikke har ment, det nyttede med denne rådgivning. Fru Vera Skalts var af modsat opfattelse, i hvert fald den dag jeg talte med hende. Hun sagde: der er da ikke tvivl om, at vi kunne redde nogle af disse kvinder. Vi er kendt med, at kvinder kan være under pres i et sådant tilfælde. De unge kvinder kan være under pres fra forældre, og gifte kvinder kan være under pres fra manden. Så skulle man tro, de netop henvendte sig til rådgivningen for at blive hjulpet af mødrehjælpen, men fru Vera Skalts sagde dette: de er bange for deres mænd, de tør ikke benytte en rådgivning. Hvis den var obligatorisk, skulle de benytte den, og det ville være godt, om barnefaderen kom med, så de virkelig fik diskuteret forholdene.

Men om man kan begynde hos lægen, der så henviser senere til mødrehjælpen, altså om den lægelige rådgivning skulle gives af egen læge eller af mødrehjælpens læge, er jeg selvfølgelig meget villig til at diskutere.

Der er sagt en del om, at jeg har nævnt betænkningstiden. Jeg ved udmærket godt, hvor farligt det er, hvis der går for lang tid. Men jeg ved også, at kvinder, første gang de taler enten med en læge eller en socialrådgiver, meget ofte ikke rigtig fatter, hvad der sker, og ikke kan tage en beslutning på grundlag af én samtale. Jeg kan godt sige, at måske skulle de bare have en pause på et par timer — eller som de ønskede det — og så skulle de samme dag have mulighed for, lige meget om det så var efter lukketid, at tale med en læge eller en socialrådgiver. Første-samtaler er altid vanskelige at drage en konklusion af lige bagefter.

Mange kvinder handler i desperation og trænger til en rådgivning. Det sker, at kvinder bliver indlagt og så ligefrem forlader hospitalet, efter at de har talt med en sygeplejerske eller en læge. Man ser også — det

[Inge Krogsh.]

er ikke så helt sjældent — at kvinder har fået indlæggelsesseddel til gynækologisk eller kirurgisk afdeling, men ikke kommer, det vil sige, at de på et meget sent tidspunkt må have ombestemt sig. Jeg tror, det er vigtigt med denne obligatoriske rådgivning.

Poulsgaard (FP):

I sidste uge drøftede vi et forslag om afskaffelse af dødsstraf under krigstilfælde, og det var mit indtryk, at et stort flertal her i tinget gik ind for det forslag.

Det, vi drøfter i dag, er jo også en form for dødsstraf. Der er mennesker, der mener, at de har ret til at bestemme over det ufødte barn. Af fru Inger Stilling Pedersens indlæg fremgik det jo ganske klart, at det, kristeligt folkeparti egentlig ville, var at få denne ulyksalige abortlov op til en ny behandling i tinget, og så synes jeg, at kristeligt folkeparti skulle have fremsat forslag herom, for det er jo muligt, med den sammensætning tinget har nu, at der kunne være blevet flertal for det.

Vi har det i dette land gud ske lov sådan, at vi er kommet ud over det, at det var en skam for en ugift moder at få et barn. Samfundet tilbyder på alle mulige måder hjælpeforanstaltninger, og når vi ved, at tusindvis af barnløse forældre står i kø for at få et barn, kan jeg ikke se, med den lovgivning der er på dette område i dag, at det skulle være så slemt at gennemføre svangerskab; så kunne disse mennesker da blive hjulpet. Men respekten for livet må gælde i denne sag, som det gælder i andre sager.

Fru Hanne Reintoft var så bekymret for sygehusene, fordi det klart fremgår, hvor stor en procentdel der bliver beslaglagt af de abortsøgende kvinder, og så fremturer fru Hanne Reintoft med en hel række ønsker på sygehusområdet. Det kunne måske være meget fornuftigt, men så synes jeg også, fru Hanne Reintoft skylder at forklare dette ting, hvordan hun vil skaffe midler til det. For hvis ikke alle disse senge blev beslaglagt

af de abortsøgende, var der måske en mulighed for, at nogle andre mennesker, der har behov for lægehjælp, kunne få den lægehjælp.

Kirsten Jacobsen (FP):

Kun for at gøre det helt klart: når hr. Poulsgaard står op og giver udtryk for den mening, at hele spørgsmålet om fri abort skulle tages op til revision, tror jeg nok, at hr. Poulsgaard taler på et mindretals vegne i fremskridtspartiet. Jeg kan heller ikke lade være med at undre mig over, at hver eneste gang man har den diskussion, er de ivrigste forkæmpere for at ophæve loven om fri abort mænd; de har aldrig selv prøvet det. Kunne dog bare det utopiske ske, at de kunne prøve det bare én gang, så er jeg stensikker på, at den diskussion ville forstumme meget hurtigt.

Helle Degn (S):

Til hr. Poul Boeg blot den bemærkning, at det, at problemet om den tvungne rådgivning har været behandlet, skulle være et argument i sig selv, tror jeg ikke der er nogen der mener, men at bl. a. mødrehjælpen har udtalt sig om problemet, og at udvalget i øvrigt og tinget som sådant har behandlet problemet, siger noget om, at argumenterne og synspunkterne er blevet vendt op og ned, og jeg tror heller ikke, at der i denne sag vil kunne komme nye synspunkter frem. Derfor argumentet om, at vi har behandlet dette problem.

Til forslagsstillerne skal jeg sige: den nedladende holdning, som kristeligt folkeparti giver udtryk for over for kvinderne i bemærkningerne til lovforslaget om, at kvinden handler i desperation, eller at hun ikke kan overskue sin situation, kan vi ikke dele. Tværtimod træffer de fleste kvinder en sådan beslutning efter en moden og nøgtern overvejelse af deres egen situation. Flere undersøgelser, som udvalget fik foretaget sidste år, viser, at det er en meget lille procentdel af kvinder, som får foretaget mere end ét abortindgreb, og at de kvinder, som

[Helle Degn.]

får foretaget et abortindgreb, gør det efter nøje at have vurderet deres økonomiske, boligmæssige og sociale situation.

Til slut skal jeg blot gøre den bemærkning, at så vidt jeg ved, har socialministeriet endnu ikke udgivet en pjece med relevante oplysninger om prævention, abort og sterilisation. Det fik vi tilsagn om, da abortloven i sin tid blev vedtaget, og vi har stadig væk behov for en sådan pjece, som bør være tilgængelig mange steder, f. eks. på biblioteker, skoler og apoteker. Er justitsministeren villig til at hjælpe med at søge denne fremskaffet?

Det er beklageligt, at kristeligt folkeparti indsnævrer sine bekymringer til at gælde kvindernes uvidenhed om abortindgrebets følger. I forhold til så mange langt farligere eksperimenter, der foretages med kvinderne daglig, f. eks. brugen af p-piller, spiraler, som afgiver hormoner, og komplicerede underlivsundersøgelser, synes abortindgrebet langt mindre farligt.

På socialdemokratiets vegne skal jeg sige, som jeg ikke nåede at sige i mit første indlæg, at vi vil følge arbejdet i udvalget, men at socialdemokratiet selvfølgelig ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Robert Pedersen (S):

Jeg vil gerne tilsige kristeligt folkeparti støtte til deres forslag. Jeg synes, den omstændighed, at det kommer frem, må betyde, at de kvinder, der træffer det meget vanskelige valg, både økonomisk, hygiejnisk og menneskeligt får bibragt en viden om, hvad det er de går ind til.

Men når dette er sagt, vil jeg gerne sige, at jeg sjældent har været ude for, at et parti i den grad har øvet faneflugt imod de idealer, de har. Jeg tænker ikke bare på de hid-sige ting, der er sagt i valgkampen, men når jeg tænker på, hvad hr. Jens Møller har skrevet i Kristeligt Dagblad siden valget om, at abort er og forbliver drab, og at han ønsker, folk selv skal betale for frivillig abort, så synes jeg nok, at dette lovforslag er et meget pauvert resultat af en kampagne, som har været umådelig vulgær.

Poul Boeg (CD):

I anledning af de bemærkninger, som fru Helle Degn gjorde til mig, vil jeg blot gerne

have lov til at oplyse, at også jeg har talt med medarbejdere ved mødrehjælpen. Jeg har ikke indhentet nogen tilladelse til citater og mener det derfor rigtigst ikke at navngive nogen, men en medarbejder ved mødrehjælpen sagde til mig under en diskussion om dette med abort: de fleste fortryder det. Det drøftede jeg så med en anden medarbejder ved mødrehjælpen på et højere, et absolut højt plan, der sagde, at det var for kategorisk sagt, men at det var rigtigt, at mødrehjælpen i en række tilfælde gjorde den erfaring, at kvinder, der havde fået abort, senere kom tilbage til mødrehjælpen og gav udtryk for, at de fortrød det.

På denne baggrund må jeg for mit vedkommende fastholde, at jeg ikke kan se nogen grund til, at man ikke skulle lade disse kvinder få en vejledning, også sådan at den er obligatorisk. Når der nu fra forskellige side, som f. eks. fra fru Kirsten Jacobsens side, tales så meget og med rette tales så meget om kvindernes rolle, kan jeg godt føle trang til at påpege, at justitsministeren fortalte os om sit standpunkt, og hvad hun tidligere, da dette var oppe, var gået ind for. Der er altså også blandt kvinderne selv en delt opfattelse i denne henseende.

Må jeg afrunde disse bemærkninger med at sige, at jeg nærer en vis frygt for, at bl. a. de kvindelige medlemmer af tinget, der her udtaler sig, måske foretager en lidt uberettiget generalisering ud fra sig selv og ud fra det plan og niveau i samfundet, som de repræsenterer. Der er populært sagt jo noget, der hedder Maren i kæret, og jeg er ikke helt overbevist om, at den meget jævne kvinde i de lidt lavere samfundslag har hele den oplysning om det psykiske, om det medicinske, om det sociale, om det økonomiske, som burde indgå i den endelige afgørelse, og derfor har jeg svært ved at forstå, at der er nogle, der vil argumentere imod, at hun får en vejledning på dette punkt. Det kunne jo dog være, at en sådan vejledning førte til, at hun traf en afgørelse, som det på længere sigt viste sig at hun var mere lykkelig for.

Jens Møller (KrF):

Hele debatten her viser jo stort set det samme mønster, som vi kendte fra den store debat, vi havde sidste år forud for vedtagelsen af loven om fri abort. Det, der vel nok ligger bag den og gør debatten vanskelig,

[Jens Møller.]

er, at vi ser så forskelligt på, hvad et foster er for noget.

Nogle mener, at man slet ikke behøver at tage hensyn til dette foster, mener, at man kan behandle det som en blindtarm eller en svulst eller noget i den retning. Man taler overhovedet ikke om det. Det er kun kvinden og kvindens interesser, man tænker på. Det er da også godt og rigtigt, at man tænker på kvinden og kvindens interesser. Det gør vi sandelig også i kristeligt folkeparti, men vi er overbevist om, at et foster er et menneskeligt væsen, og derfor mener vi ikke, at man uden videre kan fratage dette retten til livet.

Man kan diskutere frem og tilbage, hvor meget menneskeligt det er, det ved jeg, men man kan dog i hvert fald sige, at dette lille væsen normalt, hvis der ikke bliver foretaget indgreb udefra, har et helt menneskeliv foran sig, og det er dette menneskeliv, man fratager dette lille væsen ved abort.

Det har vi sagt gentage gange, det har jeg sagt og skrevet rundt omkring, og jeg skal sige til hr. Robert Pedersen, at der er så sandelig ikke tale om nogen form for faneflugt. Det mener vi, det står vi fast ved, og det vil vi stadig kæmpe for. Vi er bare så realistiske, at vi har indset, at det er umuligt at komme igennem med et lovforslag, der begrænser retten til fri abort, i øjeblikket. Derfor har vi ikke opgivet det. Vi arbejder stadig på det indtil som udadtil, og den dag, vi har den mindste rimelige chance for at få det igennem, da kommer det. Det kan både hr. Robert Pedersen og alle andre være helt sikker på.

Formanden:

Jeg henstiller, at man koncentrerer forhandlingen om det foreslag, der foreligger.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil gerne sige til hr. Poul Boeg, der taler så smukt om de jævne kvinder i de lavere samfundslag og mener, at kvinderne herinde er tilbøjelige til at generalisere for meget, at jeg tror ikke, der er nogen her, der har generaliseret. Vi har prøvet på at overveje nogle saglige argumenter for og imod tvungen rådgivning, og det har vi gjort uanset vores køn.

Så vil jeg gerne spørge hr. Jens Møller, hvor-

dan spørgsmålet om bevarelse af liv næsten for enhver pris er i overensstemmelse med kristeligt folkepartis holdning sidste fredag til dødsstraffens afskaffelse, hvor vi fik at vide, at kristeligt folkeparti ikke havde afklaret sin stilling på det punkt.

Formanden:

Jeg må gentage min henstilling om at koncentrere debatten om det foreliggende forslag.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Mødrehjælpen mener officielt, altså ikke enkelte medarbejdere, at der af flere grunde ikke bør være tvungen rådgivning. Mødrehjælpen har indtil dato arbejdet med de kvinder, der søger abort, og kender derfor problemet.

For det første mener man, at de kvinder, som henvender sig, normalt ikke ændrer standpunkt på grund af rådgivningen, men i mange tilfælde føler den generende.

For det andet må det erkendes, at mødrehjælpen har stået i en meget vanskelig situation, når den skulle rådgive om samfundets hjælpemuligheder, hvis kvinden vælger at gennemføre sit svangerskab. Det gjorde den, fordi de muligheder, som tilbydes, er meget beskedne, bl. a. på grund af de manglende bevillinger til mødrehjælpen gennem årene. Det har ikke manglet på smukke formuleringer, men på en lang række områder har mødrehjælpen stået med tomme hænder, når det drejer sig om at hjælpe, og jeg har ikke megen tillid til, at kristeligt folkeparti og andre, uanset de smukke ord, som vil blive sagt, virkelig er villige til at ændre denne situation.

Jeg har forstået, at mødrehjælpens rådgivende funktion skal flyttes, således at det sociale udvalg skal opbygge en rådgivningsvirksomhed efter de principper, der allerede ligger til grund for børneforsorgens familievejledning. Erfaringerne fra familievejledningen har været meget positive, og det må derfor anses for givet, at de sociale udvalg gennem deres rådgivningsvirksomhed vil kunne give en kvinde, som søger sit svangerskab afbrudt, en værdifuld og betydningsfuld vejledning om de støtteforanstaltninger, der står til rådighed, såfremt hun i

[Helle Degn.]

stedet vælger at gennemføre sit svangerskab; dette ud fra en betragtning om, at hun som enhver anden, der befinder sig i en truet situation, har krav på råd og vejledning.

Justitsministeren (Nathalie Lind):

Jeg skal indskrænke mig til at svare på de to direkte spørgsmål, der er stillet til mig.

Det første er af fru Lone Dybkjær, der rejste spørgsmålet om, hvornår man kunne forvente at høre nærmere fra justitsministeriet i forbindelse med spørgsmålet om anvendelse af en udsagningsmetode. Der må jeg have lov til at henvise til det svar, der er givet til retsudvalget, at indenrigsministeriet har anmodet sundhedsstyrelsen om at drage omsorg for, at der tages skridt til iværksættelse af en indsamling af det fornødne erfaringsmateriale, og i det omfang og i den takt vi får det, vil vi arbejde med spørgsmålet. Det er et spørgsmål, som også jeg tillægger stor betydning, men vi skal have det fornødne materiale.

Fru Helle Degn nævnte, at der under udvalgsbehandlingen var givet løfte, forstod jeg nærmest, om, at socialministeriet ville udsende en pjece om antikonception. I de papirer, jeg har her, kan jeg se, at man i sin tid fra justitsministeriet har svaret på et spørgsmål herom fra udvalget. Der spurgte man, om justitsministeren som vejledning og oplysning vil udgive en pjece om støtteordninger, hvor et svangerskab ønskedes gennemført, og man svarede, at det havde man egentlig pjecer nok om, man havde ikke planer om mere. Det eneste, jeg kan se vedrørende en pjece, der skulle vedrøre antikonception, er, at man har forelagt udvalget det optryk som bilag 1 til betænkningen, et deludkast til vejledning vedrørende svangerskabsafbrydelse fra justitsministeriet af 8. maj 1973. Der skriver man, at lægen skulle udlevere den af socialministeriet udgivne pjece herom og gøre opmærksom på, at man kan få yderligere vejledning. Jeg har ikke materiale her, der kan sige noget om det, og det er jo ikke direkte justitsministeriets opgave, men når det rejses, skal jeg gerne forhøre i socialministeriet, hvad tankerne har været med dette, og hvilket indhold en sådan pjece skulle have.

Ordføreren for forslagsstillerne (Inge Krogh) (Kr.F):

Det er lige en kort bemærkning til fru Helle Degn, som taler om, at abort måske ikke er så farlig som de former for prævention, man bruger i øjeblikket. Jeg kan forstå det sådan, at man måske tænkte sig, at abort skulle bruges som prævention, og det vil i hvert fald være særdeles farligt og få adskillige psykiske følger. Men det var måske ikke det, der var meningen. Det er klart, at lægevidenskaben arbejder med det, og der kommer forhåbentlig bedre præventive midler, end man har nu.

Det har fra flere sider været nævnt, at mødrehjælpen var imod den tvungne rådgivning, og det er muligt, de har været det. Jeg har i den forløbne uge talt med ikke mindre end 3 ledere for mødrehjælpsinstitutioner spredt ud over landet, og de har forandret standpunkt. Det er, ligesom der har bredt sig en vis modløshed i mødrehjælpen, bl. a. fordi det er den sidste del af deres tid. Før 1. oktober var det sådan, at mellem 90 og 100 pct. af de kvinder, der søgte abort, fik bevilget den, og så syntes mødrehjælpsinstitutionerne, at det var ligeegyldigt, om de i det hele taget eksisterede, men når man ser dette meget store antal abortindgreb, der kommer nu, er det, ligesom mødrehjælpen har set, at de alligevel har virket som en bremse på aborttallet, og der er, i hvert fald så vidt jeg kan skønne, en sympati for nu at få en obligatorisk rådgivning. Jeg siger tak til ordførerne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Pornografiske billeder m. v.) [af Bracher] m. fl.

(Lovforslaget (nr. 134) findes i tillæg A. sp. 2319, fremsættelsen i tidenden sp. 3406).

Lovforslaget sattes til forhandling.